

82. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2024

Vēstures un filozofijas fakultāte

VĒSTURES AVOTU UN KULTŪRAS MANTOJUMA DAUDZVEIDĪBA

Profesora Aleksandra Gavriļina
piemiņas konference

Referātu tēzes

Latvijas Universitātes 82. starptautiskā zinātniskā konference
Vēstures un filozofijas fakultāte
Vēstures avotu un kultūras mantojuma daudzveidība.
Profesora Aleksandra Gavriļina piemiņas konference.
Referātu tēzes

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
**VĒSTURES UN FILOZOFIJAS
FAKULTĀTE**

Semināra rīcības komiteja: Valda Kļava, Mārtiņš Mintauris, Andris Šnē
Krājuma sastādītājs: Mārtiņš Mintauris
Maketētāja: Iveta Berga-Muižniece

ISBN 978-9934-9200-2-8
DOI <https://doi.org/10.22364/luszk.82.vff.kf.ag>

© Tēžu autori, 2024
© Latvijas Universitāte, 2024
© Foto: Toms Grīnbergs, LU Preses centrs

SATURS

KONFERENCES KONCEPCIJA	6
ALEKSANDRS GAVRIĻINS	
Autobiogrāfija	7
VALDA KĻAVA	
Vēsture starp mākslas, dabas un sociālajām zinātnēm: jaunākās atziņas par attēlu kā vēstures avotu	9
JĀNIS TAURĒNS	
Memuāri un biogrāfijas kā mūsdienu Latvijas politiskās vēstures avots	11
GUNTIS VĀVERIS	
Latvijas Republikas starpkaru posma policijas iestāžu dokumenti Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvā: izpētes iespējas	13
JURIS CIGANOVŠ	
Latvijas armijas (1919–1940) karavīra formas tērps un tā atribūtika kā kultūrvēsturisks avots	15
ULDIS VANAGS	
Latvijas vēstures dokumenti Vatikāna Valsts sekretariāta nodaļas sakariem ar valstīm un starptautiskajām organizācijām vēsturiskajā arhīvā	17
EDGARS ENGĪZERS	
Latviešu vēsturnieku teorētisko uzskatu atspoguļojums Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas un Derīgu grāmatu nodaļas izdevumos	19

VYTAS JANKAUSKAS

The legendary part of Lithuanian chronicles and folklore: a search for methodological approaches 21

TATJANA BOGDANOVIČA

Statistical data in Daugavpils Jesuits reports: peculiarities and research opportunities 23

ALIONA LIUBAYA

The Revision of Tatar estates in 1631: how statistical sources can reveal the history of everyday life 25

OLEKSANDR MAIEVSKY

Visual propaganda: German and Soviet posters in Ukraine and Latvia during the Second World War 26

RIHARDS PĒTERSONS

Vēstures avoti par jūrmalniekiem Kārli un Jēkabu Apiņiem 28

JURIS URTĀNS

Nogrimušās baznīcas Ludzas novada folklorā 29

ROBERTS ĶĪPURS

Vēstures bakalaura studiju programmas kultūrvēsturiskās vides specializācijas vērtība un Latvijas pieminekļu daudzveidība mūsdienās 31

RAIMONDS CERŪZIS

Baltiešu landesvēra kapa memoriāls: Latvijas 20. gs. vēstures mantojumā nozīmīga, bet sabiedrības vēsturiskajā atmiņā gandrīz zudusi atceres vieta 33

KRISTĪNE BEĶERE

Kuldīgas novada muzejs izveidošana un darbība līdz 1944. gadam 35

NADEŽDA PAZUHINA

Kultūras mantojuma konceptualizācija Latvijas vecticībnieku kopienā:
no etnogrāfiskajiem apcerējumiem līdz kultūrvēsturiskajai izpētei 36

BEĀTE LIELMANE

Rīgas priekšpilsētu atjaunošana pēc 1812. gada ugunsgrēka: paraugfasāžu
izmantošanas aspekts 38

MĀRTIŅŠ MINTAURS

Ārpus Vecrīgas. Diskusija par pilsētu vēsturisko centru aizsardzību
Latvijas PSR 1960. un 1970. gadu mijā 39

KONFERENCES PROGRAMMA

41

ALEKSANDRS GAVRIĻINS

Pieminot Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes profesoru, vēstures zinātņu doktoru Aleksandru Gavriļinu (15.07.1953.–20.06.2019.), kurš bija speciālists vēstures avotpētniecībā, kultūras mantojuma jomā un Latvijas kristīgo konfesiju vēsturē, 2024. gada 18. aprīlī Latvijas Universitātes 82. starptautiskās zinātniskās konferences ietvaros notika starptautiska zinātniskā konference *Vēstures avotu un kultūras mantojuma daudzveidība*. Atbilstoši profesora Aleksandra Gavriļina galvenajiem studiju darba virzieniem, konferences saturs ietver šādus tematiskos blokus:

1. Vēstures avotpētniecība: metodoloģiskās pieejas un metodes avotpētniecībā, vēstures avotu publikācijas.
2. Kultūras mantojums: materiālā kultūras mantojuma aizsardzības un praktiskās saglabāšanas vēsture Latvijā, arhitektūras mantojuma izpēte un aizsardzība, restaurācijas vēsture.

Aleksandrs Gavriļins. Autobiogrāfija

1950. Dzimis esmu 1953. gada 15. jūlijā Rīgā, Zaļajā ielā, kā otrais dēls jūrnieka Valentīna Gavriļina ģimenē. Ģimene dzīvoja mazā dzīvoklītī, ļoti pieticīgi, no algas līdz algai, cīnoties ar parādiem. Tā dzīvoja visi mūsu mājas iemītnieki, tāpēc dzīvokļu ārdurvis reti kad bija aizslēgtas. 1956. gadā pirmoreiz mūžā apmeklēju dievkalpojumu baznīcā. Pārdzīvojot divus karus (Ziemas karu un II Pasaules karu), tēvs uzskatīja, ka materiālai labklājībai nav nekādas nozīmes, tāpēc, neskatoties uz mātes pretestību, vienmēr bija gatavs atdot visu citiem cilvēkiem. Man bija lieliski vecāki. Jau daudzus gadus viņi ir viņšaulē, bet līdz šai dienai man viņu ļoti pietrūkst.

1960. 1960. gadā sāku apmeklēt Rīgas 10. vidusskolu, tajā laikā – labāko krievu vidusskolu Rīgā. Atmiņā palika J. Gagarina lidojums (kas tie bija par svētkiem!) un 1961. gada naudas reforma. Skolā labi gāja visās humanitārajās disciplīnās, grūti – ar matemātiku. Cauram diennaktīm lasīju daiļliteratūru: mājās, pa ceļam uz skolu, skolā mācību stundu laikā u.c. Klasē nopelnīju iesauku “Ciniķis”. Bieži vien uzvedos ļoti izaicinoši, tāpēc 1965.–1969. gads pagāja tikpat kā nepārtrauktos kautiņos. Aizrāvos ar paukošanos, bet saslimu un biju spiests atnest sportošanu. Sākot ar 1967. gadu, katras vasaras brīvdienās mēģināju nopelnīt naudu kā preču iepakotājs, krāvējs un citādi.

1970. Vidusskolu pabeidzu 1970. gadā ar atzīmi “labi” par domrakstu (tā bija traģēdija, jo sapņoju kļūt par literātu). Gribēju mācīties Maskavā, jo tur mācījās mans brālis Valērijs. Mēģināju iestāties Maskavas Vēstures arhīvu institūtā, izturēju konkursu, bet netiku uzņemts, jo pēkšņi parādījās reflektants, kurš tika uzņemts bez konkursa. Kā papilduzņemtais sāku mācīties Latvijas Valsts Universitātes (LVU) Vēstures un filozofijas fakultātes vakara nodaļā, kopš 1971. gada – dienas nodaļā (negribējās dienēt Padomju Armijā). 2. kursā uzrakstīju kursa darbu par Rīgas vecticībnieku draudzes vēsturi; sākumā to novērtēja neapmierinoši, pēc tam – ar atzīmi “labi” (pirmā sliktā atzīme manos universitātes studiju gados). 1975. gadā, pēc augstskolas beigšanas ar tā saucamo “sarkano” diplomu sāku strādāt kā Reliģijas vēstures nodaļas vadītājs Latvijas Vēstures muzejā. 1978. gadā atvedu uz Rīgu no Karēlijas “Kižu salas muzeja” skaistu meiteni Margaritu, ar kuru 1979. gada sākumā arī apprecējos. 1978. gadā sāku strādāt par stundu pasniedzēju LVU Vēstures un filozofijas fakultātē.

1980. Beidzās pirmā jaunība. Paliku bez darba un biju spiests aiziet strādāt celtniecībā. Nekad neesmu nožēlojis celtniecībai ziedotos trīs gadus. 1983. gadā piedzima ļoti gaidītais dēls Dmitrijs, bet pats sāku strādāt par LVU prorektora palīgu. Paralēli iestājos LVU Vēstures un filozofijas fakultātes aspirantūrā. 1987. gada aizstāvēju vēstures kandidāta disertāciju *Vidzemes zemnieku pāreja pareizticībā XIX gs. 40. gados* un sāku Vēstures un filozofijas fakultātē strādāt par pasniedzēju.

1990. 1991. gadā tiku ievēlēts par Latvijas Universitātes (LU) Vēstures un filozofijas fakultātes Arheoloģijas un vēstures palīgdisciplīnu katedras docentu. Pirmoreiz tiku uz ārzemēm. Naivās cerībās izglābt cilvēci no krišanas materiālismā uzsāku dalību starptautiskā kustībā "Moral Rearmament". 1993. gadā tika publicēts pirmais manis sastādītais rakstu krājums *Pareizticība Latvijā*, 1994. gadā – otrs. Sāku vadīt Latvijas Kultūras akadēmijas "krievu kultūras" bakalaura programmu. 1999. gadā publicēju monogrāfiju *Rīgas eparhijas vēstures apcerējumi. XIX gadsimts*.

2000. 2001. gadā tiku ievēlēts par LU asociēto profesoru. Sāku vadīt LU Vēstures un filozofijas fakultātes "kultūras mantojuma" specializācijas programmu. Turpināju pētījumus Baznīcas vēsturē, kultūras mantojuma aizsardzībā un citās nozarēs, lasīju lekcijas Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē, Teoloģijas fakultātē, Latvijas Kultūras akadēmijā, Baltijas Krievu institūtā un Rīgas Puškina licejā.

Pirmpublicējums: Juris Urtāns (sast.). *Man jau un tev tikai [piecdesmit]. Latvijas Kultūras akadēmijas mācību spēku jubilejas kopkrājums*. Rīga: Apgāds Mantojums, 2003. 7.–8. lpp.

VALDA KĻAVA, Dr. hist.

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Vēsture starp mākslas, dabas un sociālajām zinātnēm: jaunākās atziņas par attēlu kā vēstures avotu

Attēla kā vēstures avota analīzes un interpretācijas iespējas, kam uzmanība tikusi pievērsta kopš 19. gs., joprojām ir karsti diskutēts jautājums, kas nesaraujami saistīts ar starpdisciplināri orientētu pētnieciskās problēmas uzstādījumu un starpdisciplinārām pieejām izpētes objektam. Mūsdienās, iesaistoties arvien jaunām radniecīgajām un pat citu jomu zinātnēm, attēla kā vēstures avota izpēte ir ieguvusi īpaši sazarotu saturisko un kontekstuālo izvērsumu un būtiski paplašinājusi pētniecības metožu klāstu.

Interese par attēlu kā vēstures avotu sākās ar interesi par mākslas darbu kā vēstures avotu. Balstoties uz 19. gs. kultūrvēsturnieku mudinājumu mākslu uztvert kā vēsturiskās realitātes daļu un iedvesmojoties no sociologu un antropologu atziņām par kopsakarību starp cilvēka pasaules uztveri un rīcību, 19./20. gs. mijā tika attīstīta teorija par mākslas darbu kā objektīvu, kolektīvu sabiedrības procesu rezultātu, kā arī izstrādāta vairākpakāpju ikonogrāfiskās analīzes un ikonoloģiskās interpretācijas metode (Ervīns Panofskis), kuru detalizēja 20. gs. pirmās puses starptautiskajos vēsturnieku kongresos un institucionāli nostiprināja dažādu valstu ikonogrāfiskajās komisijās.

Panofska attēla (mākslas darba) analīzes metode ar dažiem precizējumiem un papildinājumiem joprojām ir aktuāla vēsturē un komunikācijas zinātnē. Tās pielietojumu vēsturē būtiski bagātināja 20. gs. 70.-80. gados izvērstās atziņas par attēla dokumentējošo funkciju un iespējām ar attēla kā avota palīdzību koriģēt zināmo vēstures ainu.

Kopš 20. gs. 90. gadiem sabiedrībā piedzīvotais "vizuālais pagrieziena" un zinātnē attīstītā apzinātā virzība uz starpdisciplināritāti ir pavērusi ceļu straujām un apjomīgām pārmaiņām attēla kā vēstures avota analīzē un pielietojumā. Problēmai pievēršas augošs pētnieku skaits, turklāt ne tikai no humanitārajām un tām radniecīgajām, bet arī no dabas zinātnēm. Uzmanības lokā kā laikmeta liecība blakus mākslas darbiem nonācis ikviens attēls. Augošu popularitāti pētnieku vidū iemanto no "Visual Culture" atvasinātās "Visual History" pieejas.

Tradicionālās kognitīvās distancēšanās no pētāmā objekta vietā stājusies dispozītīva pieeja, orientēta uz diskursa kontekstu un attēla kā akta izpratni. Vizuālais avots kā laikameta liecība tiek analizēts arī, pievēršoties attēlu, vizualizāciju un simulāciju pielietojumam zinātnes, tostarp dabas zinātņu, komunikācijā. Joprojām attēls tiek analizēts arī kā simbolisku nozīmi saturoša zīme, taču uzmanības fokuss paplašinās līdz uztveres stratēģijām, nozīmju pārvades ceļiem, vizuālajām praksēm, nonākot pat līdz atziņai par attēla spēju pašam, mainot apziņu un mobilizējot afektus, ģenerēt vēsturisko realitāti. Tādējādi runa nav vienkārši par tradicionālās attēla kā vēstures avota analīzes attīstību un tās pielietojuma paplašinājumu, bet gan par principiāli jaunu pieeju izpratnei par vēstures vizuālās uztveres tvēruma lauku un mehānismiem. Šī izpratne dziļi sakņojas starpdisciplinārā pētniecībā.

JĀNIS TAURĒNS, Dr. hist.

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Memuāri un biogrāfijas kā mūsdienu Latvijas politiskās vēstures avots*

Vairāk kā trīsdesmit gados kopš valsts neatkarības atjaunošanas tās mūsdienu vēsture kļuvusi par izpētes priekšmetu. Arhīvu dokumentu nepietiekamas pieejamības dēļ lielu nozīmi iegūst publicētie avoti, tostarp, memuāri un biogrāfijas. Memuārus sacer un biogrāfijas (bieži vien autorizētas) tiek veltītas amatpersonām sākot no valsts galvas līmeņa. Paši to virsraksti var runāt par sevi: salīdzināsim Daiņa Īvāna pieticīgo *Gadījuma karakalps* ar Kārinās Pētersones svinīgo *Valstsvīrs Anatolijs Gorbunovs*. Arī memuāru stils atšķiras – eksprezidenta Valda Zatlera pašironiskais *Kas es esmu tāpat kā bijušā premjera Māra Gaiļa Varas tehnoloģija* atgādina viegli lasāmu eseju kolekciju. Savukārt eksministra Ģirta Valda Kristovska *lelaupties NATO* ir līdzīga garai dokumentētai atskaitei.

Memuāri un biogrāfijas raksturo politisko vidi un kultūru, tās evolūciju un autoru priekšstatus par to. Politiskās vides, piemēram, korupcijas vai elitisma kritika vairāk raksturīga neatkarīgu autoru rakstītiem darbiem. Memuāri raksturo gan pašus autorus, gan piedāvā ārvalstu un dažkārt visai kritiskus Latvijas politiķu raksturojumus. Ārvalstu politiķu memuāri bieži deklarē vērtības un uzskatus, savukārt Latvijas politiķi biežāk pievēršas bērniecībai un ģimenei kā vērtību mērauklai.

Atsevišķi jāmin atmodas perioda memuāri un biogrāfijas un vēlākajam mūsdienu periodam veltītie apcerējumi. Atmodas periodu neapšaubāmi vislabāk raksturo Daiņa Īvāna darbs un Sandras Kalnietes *Es lauzu tu lauzi mēs lūzām viņi lūza*. Bez Gorbunova biogrāfijas vērtīga ir arī Astras Milles grāmata *Jānis Peters*. Šie darbi liecina par Atmodas perioda noskaņu: laiku kāds cilvēka pieredzē ir reizi mūžā. Kopumā tie ļauj pētīt šī perioda politiskā procesa evolūciju un lūzuma punktus, piemēram, jautājumu par Tautas frontes izcelsmi un partijas iespējām to kontrolēt, LTF un latviešu trimdas attiecības, kas strauji attīstījās no neuzticības līdz ciešai sadarbībai, atspoguļo politisko konkurenci starp "liberālajiem komunistiem", LTF "meinstrīmu" un radikāļiem, vēlēšanu procesus un neatkarības pirmsākumus.

Pēcatmodas perioda memoāri un biogrāfijas ir daudzveidīgi gan pēc formas, gan satura. Pieejami vairāku prezidentu atmiņas un biogrāfijas. To vidū var izcelt Dienas žurnālistu profesionālo grāmatu VVF par Vairu Vīķi–Freibergu. Šis darbs tāpat kā Jāņa Ūdra darbs *Gunta Ulmaņa vertikāle* ataino eiroatlantiskās integrācijas procesu un sniedz interesantus ārvalstu politiķu raksturojumus. Tie, līdzīgi kā Valda Zatlera atmiņas, raksturo politisko vidi un elites centienus uzlabot attiecības ar Krieviju. Integrāciju NATO detalizēti apskatījis Ģ. Kristovskis.

Kopumā šie darbi būtiski papildina mūsu zināšanas gan par vēstures faktiem, gan procesu interpretāciju un noskaņojumiem. Tos nepieciešams konfrontēt gan ar citiem avotiem, gan zinātnisko literatūru

*Referāts izstrādāts ar VPP Latvijas 20.–21. gadsimta vēsture: sociālā morfoģenēze, mantojums un izaicinājumi atbalstu.

GUNTIS VĀVERIS, Mg. hist., Mg. oec., PhD cand.

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs

**Latvijas Republikas starpkaru posma
policijas iestāžu dokumenti Latvijas Nacionālā arhīva
Latvijas Valsts vēstures arhīvā: izpētes iespējas**

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvā (LNA LVVA) pieejams ļoti plašs dokumentu klāsts par dažādu valsts iestāžu darbību starpkaru posmā. To saturs atklāj visdažādākā veida informāciju par vēsturiskajiem notikumiem, politiskajiem procesiem, ekonomisko, sociālo un kultūras dzīvi Latvijas Republikā, laika posmā no valsts proklamēšanas 1918. gada novembrī līdz valsts bojāejai 1940. gada vasarā padomju okupācijas un aneksijas apstākļos.

Viena no iestādēm, kuras dokumentos rodama plaša satura un visdažādākās tematikas dokumentārās liecības par starpkara Latvijas sabiedrību, ir pilsētu un apriņķu kārtības policijas iestādes. LNA LVVA saglabājušies ap 20 fondiem, kas aptver policijas iestāžu darbību visā Latvijas teritorijā. Kaut arī plaši pārstāvēti arhīva glabātuvēs, tomēr Latvijas vēstures historiogrāfijā šie fondi un tajos esošie dokumenti zinātnisko pētījumu sagatavošanā izmantoti maz. Iemesli tam varētu būt dažādi, un iespējams, būtiskākais no tiem ir neziņa par šo fondu dokumentāro saturu, kā pamatā ir gan plašāks zināšanu trūkums par starpkaru Latvijas policijas darbību un uzdevumiem, gan arī līdz šim saistošu, daudz maz informatīvi apkopojamu un pieejamu arhīva uzziņu sistēmas elementu iztrūkums. Pēdējā sakarā sperti pirmie soļi – īsa, apkopojosa veida informācija par fondiem atrodama LNA mājaslapā esošajā publiskajā meklētājā *MekleLNA*, kur meklēšanas laukā ierakstot “policijas iestādes”, iespējams iepazīties ar informāciju fondu un apakšfondu līmenī par Rēzeknes (1371. fonds), Rīgas (1391. fonds), Bauskas (1396. fonds), Jelgavas (1408. fonds), Ludzas (1412. fonds), Valmieras (1423. fonds), Liepājas – Aizputes (1718. fonds), Ventpils (1726. fonds), Abrenes (1784. fonds), Ilūkstes (2041. fonds), Cēsu (2042. fonds), Jēkabpils (3705. fonds), Tukuma – Talsu (5114. fonds), Valkas (5193. fonds), Madonas (5718. fonds), Daugavpils (1398. fonds) apriņķos esošajām policijas iestādēm. Tāpat šobrīd meklētājā atrodama arī informācija par Daugavpils un Liepājas prefektūrām

(attiecīgi 5721. un 5050. fonds). Kopumā fondos atrodamas gandrīz 81 tūkstošus glabājamo vienību.

Esošo dokumentāro mantojumu var dalīt 4 grupās:

1) policijas darba organizēšana (rīkojumi, instrukcijas, pavēles, sarakste, dažādi pārskati, statistikas ziņas, revīziju materiāli u.c.);

2) personāls un policijas palīgi (personāla reģistri, saraksti, sarakste par personālu, ziņas par policijas dienestā esošo personu dienesta gaitām, kā arī ziņas par policijas palīgiem konkrētos vēsturiskos apstākļos (piem., aizsargi) un robežapsardzību;

3) policijas darbība, kas sīkāk dalāma sabiedrības drošības uzturēšanas pasākumos (uzraudzība, personu meklēšana, aresti u.c., pasu u.c. personu dokumentu materiāli, karaklausības materiāli, ārzemnieku reģistrācijas materiāli, ziņas par biedrībām u.c. organizācijām un to rīkotajiem pasākumiem u.c.), sabiedriskās kārtības pasākumos (tirdzniecības, rūpniecības, satiksmes uzraudzības materiāli, veselības aizsardzība, komunālie jautājumi), sabiedriskās tikumības uzturēšanā (prostitūcija, ziedoņi, loterijas u.c.) un darbības jomas valsts ienākumu aizsardzībai (akcīze, kontrabandas apkarošana);

4) grāmatvedība un finanses (kases grāmatas, algu saraksti, avansu norēķini u.c. attaisnojošie dokumenti).

Policija bija sabiedrību uzraugoša iestāde, kuras ikdienas darbā radītā lietvedības dokumentācija var kalpot kā vērtīgs avots starpkaru perioda sabiedrības vēstures izpētei par dažādiem jautājumiem – iedzīvotāju ikdienas paradumi, sabiedriskā dzīve, ekonomiskās aktivitātes u.c. jautājumiem gan lokālā, gan arī plašākā mērogā par Latvijas sabiedrību starpkaru periodā, kā arī lielu potenciālu policijas vēstures izpētē.

JURIS CIGANOVS, Dr. hist.

Latvijas Kara muzejs

Latvijas armijas (1919–1940) karavīra formas tērps un tā atribūtika kā kultūrvēsturisks avots

Kopš 20. gs. sākuma var runāt par atsevišķu vēstures zinātnes palīgnozari, kura pēta militārpersonu, ierēdņu, dažādu valstisko struktūru darbinieku formas tērpus, to nēsāšanas tradīcijas. Mūsdienās šīs militārās vēstures nozares apzīmēšanai lieto terminu “uniformoloģija”.

1918. gada 18. novembrī Rīgā proklamēja Latvijas Republiku. Pirmā latviešu karaspēka vienība, kuru ietērpā vienādos tērpos bija 1918. gada 20. decembrī dibinātā Atsevišķā (Studentu) rota. Pārējās bija apģērbtas dažādos tērpos, bieži pašu karavīru sagādātos vai pat kaujaslaukam pielāgotos privāttērpos.

1919. gada 28. februārī Latvijas Republikas pagaidu valdības apsardzības ministrs Jānis Zālītis izdeva pirmo pavēli par latviešu karavīru formas apģērba un dienesta pakāpēm. Šajā pavēlē noteica vienotu latviešu karavīru formas tērpu no “pelēkas latviešu vadmalas”, sastāvošu no cepures, šineļa, frenča un biksēm. Frenča un šineļa apkakli rotāja “tautas krāsu lentes uzšuvumi”: četrkantīgs sarkans rombs ar baltu svītru, kas zīmotni daļa pa diagonāli, bet cepuri – “Latviešu kokarde”, kas bija mazliet pārveidota Burharda Dzeņa izstrādātā Latvijas valsts ģerboņa veidā. Tā kā latviešu karaspēka vienības auga straujāk nekā iespējas tos apgādāt ar jaunā parauga formām, tad kā atšķirības zīmi uz kreisās rokas nēsāja apsēja veidā nacionālas krāsas lenti.

1921. gadā sākotnējās lauku pelēkās ietērpā krāsas vietā noteica zaļo krāsu, ko vēlāk nomainīja ar zaļgani brūnu jeb haki. Jau 1919. gadā pirmajās jātnieku vienībās sāka lietot dzelteno krāsu kā sava karaspēka veida pazīmi, dzelteni bija kavalēristu formas tērpu iekantējumi, cepures aploki un zīmotņu krāsa. Vēlāk ieviesa zilo krāsu kā atšķirības zīmi artilēristu formas tērpiem atribūtos, armijas štābam un armijas štāba rotai – zilgani balto. Kājnieku pulkiem zīmotņu, iekantējumu un cepuru aploku krāsa palika Latvijas karoga sarkana. Armijas tehniskajām vienībām karavīru ietērpā krāsa bija melna, bet zīmotņu krāsa vairākkārt mainījās saistībā ar padotības pārkārtošanu. Artilēristu formas tērpu atribūtos kā atšķirības zīme saglabājās zilā krāsa.

Latvijas jūrnieku ietērps lielā mērā bija iespaidojies no britu militārajiem jūrniekiem. Latvijas kara flotes jūrnieku ietērpa galvenā atšķirība bija trikotāžas krekla valkāšanā. 1923. gadā noteica tikai sarkanbaltsarkanu malas apšuvumu matrožu krekliem un speciālajai apkaklei. Trikotāžas krekla krāsa pēc melnbaltajām fotogrāfijām ir grūti nosakāma, bet ir saglabājusies viena kolorēta fotogrāfija, kur redzams šāds sarkanbalta svītrojuma krekls.

1932. gadā tika ieviesti jauni noteikumi par karavīra formas ietērpu, kas paredzēja to padarīt ērtāku un izskatīgāku. Dienesta pakāpes apzīmējošo zīmotņu un karaspēka veida piederības zīmju izvietošanas vietas palika iepriekšējās: dienesta pakāpēm un formas tērpa apkaklēm, karaspēku veidus apzīmēja kā līdz šim iekantējumu un zīmotņu krāsa, kā arī speciālas uzpleču zīmes. Pārveidoja Latvijas armijas karavīru cepuri, padarot izteiksmīgāku tās siluetu un izveidojot savu, tikai Latvijas armijas karavīriem raksturīgu cepures formu. Saglabājot tradīciju, šādu cepures formu pārņēma arī atjaunotie Latvijas Nacionālie bruņotie spēki.

ULDIS VANAGS, Mg. hist.

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvs

Latvijas vēstures dokumenti Vatikāna Valsts sekretariāta Nodaļas sakariem ar valstīm un starptautiskajām organizācijām vēsturiskajā arhīvā

Vatikāna Valsts sekretariāta nodaļas sakariem ar valstīm un starptautiskajām organizācijām vēsturiskais arhīvs (*Archivio Storico della Segreteria di Stato Sezione per i rapporti con gli Stati e le Organizzazioni internazionali*, ARSS), ir pēdējais no Vatikāna valsts arhīviem, kas tika atvērts pētniekiem tikai 2002. gadā. Šobrīd ierobežotas pieejamības statuss saglabāts dokumentiem līdz 75 gadiem no to radītāja (attiecīgā pāvesta) pontifikāta beigām. ASRS ir viens no mazākajiem arhīviem, tas sastāv no sešiem informācijas blokiem.

Arhīvs atrodas Vatikāna valsts teritorijā. Darbs ir organizēts "akadēmiskā gada" ietvaros, kas ilgst no 15. septembra līdz 15. jūlijam. Īpatnēji, ka mūsdienās pieņemtā elektroniskā saziņa ar arhīvu nav iespējama. Arhīva darba valoda ir tikai itāļu valoda.

Arhīva fonds *Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari* satur informāciju par Vatikāna politiku attiecībā uz Latvijas teritoriju 1918. gada pavasarī. Tajā atspoguļojas, kā Vatikānā uztver Rietumeiropas ziemeļaustrumu teritorijas (ietverot Latviju, Lietuvu, Baltkrieviju un Ukrainu) sākot ar XVII gadsimtu. Varbūt kādam tas šķitīs sāpīgi, bet Latvija vēl 1918. gadā tiek skatīta kā neatņemama Krievijas impērijas vai tās mantinieces sastāvdaļa.

Lai saprastu situāciju, var vērtēt kaut vai 1918. gada vasaras atskaites par politisko situāciju un darba programmu Baltijā, kas sagatavotas Pāvesta un Kardināla Valsts sekretāra vajadzībām. Dokuments, kas attiecas uz mūsdienu Latvijas teritoriju, saucas "Par diacēžu atjaunošanu Krievijā", savukārt attiecībā uz Lietuvu uz vāka ir nodrukāts, ka tas ir attiecībā uz situāciju Livonijā, tomēr pēc tam kāds ar roku to ir nosvītrojis un pierakstījis "Lietuvā" (ASRS, AA.EE.SS., Benedetto XV, Rapporti delle sessioni, Pos. 72).

Šobrīd ir skaidrs, ka abi šie dokumenti ir cieši saistīti ar Latviju un politiskajām norisēm Baltijā 1918.–1919. gadā un tajos atspoguļota informācija par

katoļu baznīcas stāvokli Baltijā 1915. gadā, par politiskajām konjunktūrām 1918. gada pavasarī, priekšstatiem un cerībām par politiskajām pārmaiņām. Tapāt tur rodams īss kopsavilkums par politiskajām attiecībām ar Krievijas impēriju XIX gadsimta laikā. Apskats aptver ne tikai Latviju un Lietuvu, bet arī Baltkrieviju un Rietumukrainu. Šobrīd tiek tulkoti dokumenti attiecībā uz Latviju 1918. gadā, bet pastāv iespēja, ja atradīsies finansiāls atbalsts, iegūt arī pārējos dokumentus un tos iztulkot.

Bez informācijas par politiskām peripetijām Pirmā pasaules kara noslēgumā, arhīvs glabā arī informāciju par Vatikāna politiku attiecībā uz dažādām starpkaru perioda starptautiskajām organizācijām, kurās piedalījies arī Latvija.

EDGARS ENGĪZERS, PhD cand.

Latvijas Universitāte / Juridiskā koledža

**Latviešu vēsturnieku teorētisko uzskatu atspoguļojums
Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas un Derīgu grāmatu nodaļas
izdevumos no 1876. līdz 1918. gadam**

Referātā aplūkotas Rīgas Latviešu biedrības (RLB) izdotajos Latvijas vēsturei veltītajos darbos atspoguļotās atziņas par vēstures mērķiem un uzdevumiem, kas noteica latviešu historiogrāfijas rašanās apstākļus un iezīmēja konfliktu ar pastāvošo (vācbaltiešu) historiogrāfisko tradīciju. Tās raksturo autorus kā intelektuāļus un politiski aktīvus sabiedrības locekļus un parāda vēstures disciplīnas sabiedrisko aktualitāti, ko var salīdzināt ar mūsdienām, kad arvien vairāk tiek apzināta vēstures vēstījumu politiskā un sabiedriskā nozīme, kas tālu pārsniedz akadēmisku interesi par pagātnē notikušo, un kur jo sevišķi spilgti izpaužas dažādu historiogrāfijas skolu vai idejisko (un ideoloģisko) kopienu loma.

RLB izdevumi izvēlēti, ņemot vērā tās lielo nozīmi 19.–20. gs. mijas latviešu intelektuālās vides un vēsturiskās pašapziņas veidošanā plašākās tautas masās. Autora nolūks ir iezīmēt latviešu historiogrāfijā līdz šim mazāk identificētās idejiskās kopienas, lai rosinātu historiogrāfijas analīzē sīkāk aplūkot dažādu ideju un uzskatu kopienas nozīmi historiogrāfijas tradīciju attīstībā.

Teorētisko uzskatu refleksijas atrodamas kopumā 17 RLB izdevumos, tomēr sistemātiski veidotas publikācijas par vēsturi bija saistītas vienīgi ar Krievijas impērijai nozīmīgiem vēstures politikas pasākumiem (Pētera I jubileja, Romanovu dinastijas trīs simt gadu jubilejas atzīmēšana, Krievijas kristīšanas tūkstošgades pieminēšana, zemnieku brīvlaišanas atcere, 1812. gada kara 100. gadadiena, Vidzemes pievienošanas Krievijai jubileja un Viskrievijas X arheoloģijas kongresa rīkošana). Vēstures teorētisko uzdevumu formulēšanā iesaistījies kā pirmais latviešu vēsturnieks Jānis Krodznieks, tā arī RLB biedri un amatpersonas, sevišķi Aleksandrs Vēbers, kā arī citi vēsturiski ievirzītu rakstu autori.

Kopumā šīs atziņas var iedalīt divos blokos – ar teorētiski filozofisku un politiski praktisku nozīmi: vēstures uzdevums lielā mērā tiek aplūkots

didaktiski: "lai būtu nākotnes cienīgi" (M. Skruzītis, 1889), lai varētu "noderēt par labu priekšzīmi" (A. H. Beesly, 1890). Vēsture "izskaidro tautas vai valsts sabiedrisko kārtību (M. Bruņenieks, 1897) un "to stāvokli, kādā [tauta] tagad atrodas" (P. Melgunovs, 1910).

Nozīmīgu lomu RLB publicētajos darbos ieņem vēsture kā politisku vēstījumu ietvars, kas caur pagātnes tēlošanu nostiprina pastāvošo politisko režīmu.

RLB Zinību komisijas un Derīgu grāmatu nodaļas publikācijās parādās idejas par latviešu rakstītu vēsturi kā "pareizāku" iepretim vācbaltiešu rakstītajai, kā arī par latviešu vēsturi kā latviešu pašapziņu stiprinošu elementu. Vērtējot šos izdevumus kā vienotu avotu korpusu, redzams, ka vēsturei uzmanība ir pievērsta salīdzinoši maz un latviešu pašapziņas stiprināšana pamatā veikta caur literatūras, drāmas un folkloras popularizēšanu. Vienlaikus liela daļa no vēstures tēmām veltītajiem rakstiem bija domāti Krievijas impērijas patriotisma apziņas stiprināšanai. Tas ir saprotams, tikai ņemot vērā to, ka Rīgas Latviešu biedrība pulcēja samērā plašas konservatīvo latviešu aprindas. Mūsdienās nereti šis konservatīvisms tiek pārinterpretēts, aplami atsakoties saskatīt tā politisko dimensiju – pastāvošās kārtības un līdz ar to arī Krievijas impērijas politikas un varas nostiprināšanas atbalstīšanu.

VYTAS JANKAUSKAS, Dr. hist.

Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

The legendary part of Lithuanian chronicles and folklore: a search for methodological approaches

The legendary part of the Lithuanian chronicles has been almost unanalyzed. Historians call it fictional and are not interested in it, although sometimes, when they want to support one or another of the ideas put forward, the data from this source can be used even among hypercritical historians. Literary scholars have found this source unattractive because its language is very dry and laconic (which is only natural: it originated in the State Chancellery, and its appearance is also linked to the translation and transmission of texts into another language), it is lacking in artistic expression, and it is therefore presented as a point in literary development, but it is usually not dwelt upon. Finally, the source has received the most attention from ethnologists, who have looked for reflections of various myths and customs. It may be pointed out that the best research in this field, however, has been carried out at the intersection of several disciplines: ethnology, history and literary studies.

As for the legendary part of the Lithuanian chronicles themselves, it must be emphasized that historians who analyze them critically must conclude that they transmit an oral tradition. If we are talking about an oral tradition that has survived for several hundred years, we can have no doubt that this tradition will be steeped in folkloric motifs. Therefore, when we try to look at the legendary part of the Lithuanian Chronicle, we have to take into account the fact that it is first and foremost a source of folklore origin. Historians, literary scholars and ethnologists have identified at least a few legends, which can be analyzed by means of the methodology of the various sciences, and it is possible to extract from the individual sources how events were transformed in oral creation, to identify what changed, how individual events were woven together into a single narrative, and in what form they were finally recorded. Therefore, this aspect cannot be overlooked when looking at the source itself. But how is one to distinguish between chronicler's fiction and folklore? This is a methodological question.

In order to address this question, one can try to divide the text of the chronicle into individual plots and their motifs. I am trying to check the frequency of plots and motifs in Lithuanian folklore, and we can go beyond that: we can explore the parallels of motifs with Latvian folklore, and we can also look for the penetration of even broader elements of regional and global folklore motifs into the chronicle. This presentation will attempt to demonstrate the first results of such work.

TATJANA BOGDANOVIČA, PhD

University of Latvia, Institute of Latvian History

Statistical data in Daugavpils Jesuits reports: peculiarities and research opportunities

Statistics is a system for collecting information to provide feedback in management systems at various levels and to develop management decisions. Statistics as a separate branch of politics began to develop in the 19th century, when state institutions began to form aimed at systematically collecting various data on the population of a particular territory. However, statistical data can also be found in earlier documents. One example is the annual reports of the various spiritual orders of the Roman Catholic Church, including the Jesuits. According to the order's rules of record keeping, statistical data was included in annual reports *Littera Annuae S. J.*, which were sent by the heads of structural units to the general of the order in Rome. The purpose of these reports was to witness the results of the Jesuits' spiritual activity, so statistical data were used by the Jesuits to illustrate success. As a rule, they included the number of recipients of the holy sacraments and cases of conversion. However, the recording of statistical data was not formalized; therefore no specific accounting categories were set. For example, within one province, different structural units of the Jesuit order could submit different reports in terms of detail: in one case, when mentioning the sacrament of confession, they scrupulously counted various social groups – the nobles, the townspeople, and the peasants; while in another case, only the total number of the sacrament of confession was recorded.

The home archive of the Daugavpils Jesuits contains 131 reports, which include statistical data. The earliest document dates from 1634, and the latest from 1809. Thus, researchers have at their disposal statistics for almost 200 years. Although it should be noted that there are not enough documents for certain years, especially many reports for the years 1650–1660 were missing.

When analyzing statistical data, several peculiarities should be taken into account:

- 1) the Jesuit statistics are integrated into the text of the report, but are not related to it in terms of content;
- 2) the statistical data can be scattered throughout the text of the reports. As a result of the analysis of the structure of the Daugavpils Jesuit archive littera, 3 types of recording of statistical data were distinguished: at the beginning of the text, in the middle part of the text, at the end of the text, scattered throughout the text;
- 3) in some cases, the numbers were written down with words instead of numbers;
- 4) the number of confessions heard, which also determined the number of parishioners, was collected on the biggest church holidays, mainly Easter, so it does not indicate the real number of practicing Catholics;
- 5) the data were collected for all Jesuits missions and summed up, so they did not apply only to the territory of Latgale, but to all Daugavpils Jesuit missions as a whole;
- 6) since no form was developed, the number and variety of statistical categories depended on the author of the report, but there were also stable categories: confessions, baptism and marriage sacraments, as well as conversion data.

Statistical data include not only numbers, but also accompanying text, which is an important point for analyzing these data. The Jesuit Order stood out among other orders of the Roman Catholic Church for its special artistic thinking. Therefore, the accompanying text of statistical data contains a large number of means of artistic expression. This allows conducting lexical analysis and identifying information not only at the level of facts, but also at the level of perception and features of worldview.

ALIONA LIUBAYA

University of Warsaw, Faculty of Applied Linguistics

The Revision of Tatar estates in 1631: how statistical sources can reveal the history of everyday life

The history of everyday life is often stirred considerable attention not just among historians. Central to the thrust of everyday historical analysis is the life and survival of those who have remained largely anonymous in history—the “nameless” multitudes in their work-a-day trials and tribulations, their occasional outbursts or depenses, as Georges Bataille said. But how can we hear a non-speaking majority over centuries distance when it left no historical records behind? In some cases this work resembles the return of the fabulous Hansel and Gretel to home by little crumbs leaving on the way among huge forest.

The Audit of Tatar Estates was carried out by field scribe of the Grodno Region Jarosz Piasecki and Oshmyany scribe Jan Kierdej under a decree of King Sigismund III Vasa and in line with the Constitutions of the General Sejm of 1625 to 1631. It is an indispensable source of knowledge on the social and economic situation among the social group of the so-called Tatar “hospodars” (in the area of the Grand Duchy of Lithuania), who remained in land military service.

But on the margins of this dry statistical source, there are a few details of the everyday life at that time. Some of them is very important for social or political history, such as complain of Tatar women about poor because of their husbands massacre during Swedish war in Livonia at the beginning of the XVII centuries (practically we have no information about activity of Tatar’s banners at that time). Others involve almost mythical things. The inspectors told a story about how the entire village in the Vilnius region was eaten by wolves, and then the surviving residents migrated to Poland. The main problem is to catch similar pearls from a thick volume of numbers.

OLEKSANDR MAIEVSKYI, PhD

Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine

Visual propaganda: German and Soviet posters in Ukraine and Latvia during the Second World War

The Second World War was a unique field of ideological confrontation in its internal tension, in which all means of influencing the enemy and one's own citizens were used without exception. The scale and complexity of the tasks posed by various actors in the global armed conflict, as well as the social composition of the target audience, required the authors of political graphics to use a high degree of variability and dynamism in the poster format. The phenomenology of political cartoons and posters is that they exist in two dimensions:

- 1) as an artistic product;
- 2) as a tool for forming certain moods, mobilizing and stimulating the addressee to certain actions.

These properties make these genres of political propaganda a unique phenomenon in their purpose, methods of creation and effectiveness of influence. Posters and cartoons are genres of political and cultural discourse and belong to the so-called creolized texts.

The resolution of the Central Committee of the All-Union Communist Party of Bolsheviks of March 11, 1931, on political art clearly established the purpose of visual propaganda: "to serve as a powerful instrument for the restructuring of man, his ideology, and way of life." and economic activity" and "a tool that touches the minds and hearts of millions of people." The ambitious task of political art of the Stalin era was emphasized: to change the way people think at a deep level.

The formation of the image of the "Soviet man" in the poster can be traced not by the central heroic images, but by the frequent "companions" of the positive hero: a peasant and a woman (both urban and rural). The fact that female or peasant images were actively used in the poster narrative as ambiguous images, capable of being both conditionally positive and

conditionally negative, indicates their peripheral status in the structure of the concept of "Soviet man."

A similar algorithm for forming the image of the leader of the nation and forming a cult of personality around the leader was used by Nazi ideologists. The basic principles of anti-Soviet propaganda had developed in Germany by 1939. German ideologists successfully created and instilled a formidable image of the "eastern enemy" not only among their own population, but also actively disseminated it throughout Western Europe. Posters and cartoons emphasized "Asian barbarism" and the "red plague" that brought famine and inevitable death to civilization.

German poster propaganda in the occupied territories of Ukraine and Latvia was aimed at portraying the Soviet system as a "Jewish-Bolshevik" regime that committed crimes against its own population and presented the "Red threat" to the whole world. It was also based on demonstrating the positive characteristics of the new occupation authorities to encourage the cooperation of the inhabitants of the occupied territories and alleviate their fear of being sent to forced labor in Germany.

Political posters and cartoons were not simply the product of ideological services; they "worked" for self-presentation and legitimation of political regimes, states and national liberation movements during the Second World War. Thus, their appearance must be determined by the so-called "social" (and essentially political) order.

RIHARDS PĒTERSONS

Latvijas Mākslas akadēmija

Vēstures avoti par jūrmalniekiem Kārli un Jēkabu Apiņiem

Kārlis Apinis (1866–?) ir Baltijas skolotāju semināra beidzējs un 19. gs. beigās pārceļas uz dzīvi Rīgas Jūrmalā, vēlāk Slokā. Darbojas skolotāju arodā. Neatkarīgās Latvijas Republikas laikā iesaistās sabiedriski politiskajās norisēs, nodibina Slokas namīpašnieku biedrību. Mūža nogalē pievēršas veselīga dzīvesveida popularizācijai, saraksta vairākas brošūras par dabas ārstniecības tēmām un vienlaikus – dzīvi interesējas par Latvijas pilsētu vēsturi. Sadarbojas ar Latvijas vēsturniekiem kā Leonīdu Arbuzovu, jun., Boļislavu Brežgo un Pēteri Dreimani, kas ir līdzējuši Kārlim Apinim izdot *Latvijas pilsētu vēsturi* (1931). Diemžēl, bet minētās publikācijas, vārda un uzvārda sakrišanas dēļ, ir tikušas piedēvētas citiem autoriem un jūrmalnieka Kārļa Apiņa devums ir nepelnīti aizmirsts. Viņa dzīves ceļš pēc Latvijas okupācijas 1940. gadā arī nav vēl izziņāts.

Kārļa Apiņa dēls Jēkabs Apinis (1899–1945) ir gleznotājs, Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris, apbalvots par varonību Brīvības cīņās (1918–1920). 1931. gadā viņš absolvē Latvijas Mākslas akadēmiju, ir Vilhelma Purviša skolnieks. Pievēršas Latvijas, tostarp tagadējās Jūrmalas pilsētas dabas ainavām. Otrā pasaules kara beigās dodas bēgļu gaitās un nokļūst Austrijā. Ir ziņas, ka viņu līdz ar sievu un vietējiem austriešu zemniekiem netālu no Grānas (*Grán*) pilsētas Tannheimeras ielejā (*Tannheimer Tal*) 1945. gada maijā nogalina franču armijas rindās esošie marokāņu karavīri. Apbedījuma vieta un notikušā konkrētie apstākļi nav vēl izziņāti.

Minētā tēma ir piedāvājums saskatīt kādas Latvijas kultūras vēsturei nozīmīgas tēmas pētniecības problemātiku un iezīmēt tālākās pētniecības ceļus, kuru pamatā būtu atbilstošu vēstures avotu izziņāšana.

JURIS URTĀNS, Dr. hist., Dr. art.

Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras un mākslu institūts

Nogrimušās baznīcas Ludzas novada folklorā

Folklorā minēto nogrimušo baznīcu vietu analīze Ludzas novadā zināmā mērā izriet no prof. Aleksandra Gavriļina diviem galvenajiem pētniecības virzieniem: vēstures avoti un baznīcu vēsture. Ludzas novada pareizticīgo baznīcu vēsturei ir veltīta A. Gavriļina monogrāfija.

Pētnieki jau sen bija ievērojuši, ka Latgales folklorā daudz vairāk nekā citu Latvijas novadu folklorā ir izplatīts nogrimušās baznīcas motīvs. Referāts ir mēģinājums apkopot folkloras dotumus par nogrimušajām baznīcām vienā Latgales daļā – Ludzas novadā. Folkloras sižeti par nogrimušām baznīcām visā Latgalē ir līdzīgi: bijusi baznīca, bet cilvēku necienīgas rīcības dēļ tā nogrimusi, strikti ieraugot šķirtne: bija baznīca, bet tad nogrima.

Baznīcas esamību pierādot pazemē dzirdamās zvanu un dievkalpojumu skaņas, redzētās procesijas. Kopumā Ludzas novadā uzskaitītas 24 vietas, kur it kā nogrimušas baznīcas. Lielākā daļa – 14 – no tām ir pilskalni, lai gan šajos folkloras tekstos kalns kā pilskalns parasti netiek atpazīts. Iespējams, ka folklorā par pilskalnus nogrimušajām baznīcām ir liecinājums par vietas agrāko sakrālo nozīmību. Dažās baznīcu nogrimšanas vietās konstatētas arheoloģiskās liecības par seno apdzīvotību (Ņukšu Bluydu kolns, Līdumnieku Peiteļu ezera sala). Ludzas novada nogrimušās baznīcas ir atradušās reljefa izcēlumos, bet, piemēram, Ziemeļlatgalē nogrimušo baznīcu vietas iezīmē ielejas. Nav ne rakstīto avotu, ne arheoloģisko liecību, ka kādā no nogrimušo baznīcu vietām Ludzas novadā tiešām būtu bijusi baznīca. Ja baznīca vai kapela tiešām ir reāli pastāvējusi, tad par to kā nogrimušās baznīcas vietu folklorā nav fiksēta (Nautrēnu Žogotas, Zvirgzdenes Pokumina) vai tiek vienkārši pateikts, ka tur kādreiz bija baznīca. Ļoti reti folklorā tiek norādīta nogrimušās baznīcas konfesionālā piederība (Nirzas Zilais kalniņš, Ņukšu Silovi kā katoļu baznīcas vieta). Dažos gadījumos folklorā stāsta, ka baznīca bijusi ezera krastā vai ezera vietā un tad nogrimusi ezerā vai ezers to pārklājis (Zvirgzdenes Cirmas, Rundānu Laboržu, Ņukšu Zurzu ezeri).

Folklorā par nogrimušajām baznīcām noteikti nav uzskatāma kā liecība par reāli pastāvējušām sakrālām celtnēm, tomēr šo vietu valence piesaistīt folkloru liecina par vietu, iespējams, arheoloģisku nozīmību, kas Latgales dominējošā katolicisma apstākļos rezultējusies šo vietu izcelšanā, sasaistot tās ar it kā nogrimušām baznīcām.

ROBERTS ĶĪPURS, PhD cand.

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultāte

Vēstures bakalaura studiju programmas kultūrvēsturiskās vides specializācijas vērtība un Latvijas pieminekļu daudzveidība mūsdienās

1995. gada rudens semestrī LU Vēstures un filozofijas fakultātes vēstures bakalaura studiju programma piedāvāja lekcijas kultūrvēsturiskās vides specializācijā, kur student apguva tādus kursus kā avotpētniecība, avoti un kultūrvide, ievads arheoloģijā un etnogrāfijā, ievads vēstures un kultūrvides zinātnē un citus. Studijas deva ieskatu vēstures, arheoloģijas un etnogrāfijas pētniecībā. Mācību procesu vadīja prof. Armands Vijups, prof. Aleksandrs Gavriļins un citi fakultātes mācītbspēki. Jau pirmajos studiju semestros studenti organizēja mācību ekskursijas, kuras vēlākos gados kļuva par tradīciju un neatņemamu studiju sastāvdaļu. Visos mācību ekskursiju veidošanas procesos aktīvi iesaistījās arī profesors Aleksandrs Gavriļins, kura vadībā studenti un pasniedzēji iepazīna Latvijas kultūrvēsturiskos novadus. Fakultātes ekskursijas un arheoloģijas vasaras prakses studiju procesa sniedz ievērojamu lomu zinātnes izpratnei praksē. Citējot 2000. gada LU VFF pašpārvaldes izdevuma ekskursijas atskaiti, varam lasīt: "Pabijām gan baznīcās, gan pilskalnu plakumos. Krustām šķērsam izstaigājām Madonu un Cesvaini. Cituviet priecājamies par laika nesagrauztajiem pieminekļiem, bet citviet bija neizsakāms žēlums par to nožēlojamo skatu, kurš pavērās, ieraugot Kārsavas baznīcas paliekas." (Kārsavas katoļu baznīca mūsdienās jau ir atjaunota).

Aktīvi iesaistoties studiju mācību ekskursiju plānošanā un gatavošanā, veidojās pieredze ekspedīciju veidošanā un pieminekļu izpētē. Vēlākajos gados strādājot izglītības un tūrisma nozarēs ir izdevies pievērst uzmanību pieminekļu nozīmei Latvijas vēsturē un kultūras ainavā. Latvijas pieminekļu daudzveidība, kura atspoguļo sabiedrības atmiņu par 20. gs. vēstures notikumiem, piemēram, Neatkarības kara (1918–1920), Otrā pasaules kara un nacionālās pretošanās pieminekļu un piemiņas vietu vērtība ir aktuāla joprojām. Pateicoties prof. A. Gavriļina un LU Vēstures un filozofijas fakultātes studentu ekskursiju pamatzināšanām ir izveidota mājaslapa www.latvijaspeminekli.lv, kur tiek apkopota informācija par visdažādākajām piemiņas vietām.

Profesora Aleksandra Gavriļina sniegtie padomi un radītā interese par vietu vēsturi, baznīcu vēsturi un pieminekļiem turpinās. 1995.–1998. gada vēstures, kultūrvēsturiskās vides aizsardzības bakalaura studiju programmas lektori, docenti un profesori deva spēcīgu impulsu nākamajiem pētniekiem.

RAIMONDS CERŪZIS, Dr. hist.

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāte

Baltiešu landesvēra kapu memoriāls: Latvijas 20. gs. vēstures mantojumā nozīmīga, bet sabiedrības vēsturiskajā atmiņā gandrīz zudusi atceres vieta

Baltiešu landesvēra kapu memoriāls un tā paliekas Rīgas Otrajos Meža kapos ir spilgts piemērs, kas liecina ne tikai par sarežģītām militārpolitiskajām norisēm 1918.–1920. gadā, bet arī par vēstures procesa novērtējuma atšķirībām, kas bija tipiskas Latvijas sabiedrībā vismaz līdz 20. gs. vidum. Šis monuments ir vienīgais, kas uzskatāmi liecina par atšķirīgo politisko norišu un kultūrvēstures redzējumu, kas pastāvēja latviešu un vācbaltiešu starpā 20. gs. pirmajā pusē.

Nozīmīgākā Latvijas vācvalodīgo iedzīvotāju atceres diena starpkaru periodā un vēlāk Trešā reiha okupācijas laikā (1941–1944) bija 22. maijs. 1919. gada 22. maijā Baltiešu landesvērs (*Die Baltische Landeswehr*), kurš bija multinacionāls, bet tā pamatmasu veidoja vācbaltieši, atbrīvoja Rīgu no boļševikiem un pārtrauca viņu īstenoto teroru. Baltijas tā laika militāri politiskajās norisēs, kurām raksturīgas pilsoņu karam tipiskas iezīmes, 22. maijs iezīmēja liberālo aprindu pārākumu pār radikālajiem sociālisma atbalstītājiem, bet vienlaicīgi arī starpetnisko attiecību spriedzes kāpumu sabiedrībā.

Baltiešu landesvēra karavīru memoriāla atklāšanai Rīgā 1929. gada 6. jūnijā sekoja Baltijas vēsturē nebijusi epizode. Pretvācu aktīvisti uzspridzināja memoriāla obelisku. Tas bija bezprecedenta notikums Latvijas vēsturē. Pēc vairākiem mēnešiem monumentu atjaunoja jaunā veidolā. 1934. gadā Kārļa Ulmaņa ieviestā autoritārā iekārta, sabiedrības kontrole un preses cenzūra šķietami nesa izlīgumu – memoriālā notikušajās svinībās sāka piedalīties pat valdības pārstāvji.

Vācu Trešais reihs pretlieliniecisma propagandas nolūkos memoriālu izmantoja savās interesēs, rīkoja plašus pasākumus 22. maijā. Savukārt padomju okupācijas laikā likumsakarīgi tas nonāca pilnīgā aizmirstībā. Memoriāls bija spilgta sabiedrības pretpadomju tradīcijas liecība,

tādēļ ilgstošais krievu-padomju okupācijas režīms centās mainīt tā vēstījumu (dēvēja par "fašistisku") un to mērķtiecīgi postīja. Interese par memoriāla vietas sakopšanu pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas radās vācbaltiešiem. Ar Vācijas sabiedrisko organizāciju finansiālu atbalstu, Baltiešu landesvēra brāļu kapu ansambļa granīta obeliska lauskas 2001. gadā tika izraktas un sastiprinātas ar metāla stiegrojumu, pie tā uzbūvēja koka zvanu torni, tomēr kādreizējais memoriāla komplekss nav atjaunots, un dēļ tajā masveidīgi veiktajiem pēckara apbedījumiem jau identificējams tikai zinātājam.

KRISTĪNE BEĶERE, Dr. hist.

Kuldīgas novada muzejs

Kuldīgas novada muzeja izveidošana un darbība līdz 1944. gadam

Lai arī atsevišķi Latvijas muzeji var lepoties ar jau 19. gs. aizsākušos vēsturi, lielākā daļa Latvijas muzeju ir dibināti pēc Latvijas Republikas izveidošanas. Kuldīgas novada muzejs ir viens no tādiem muzejiem. Tas izveidots ar Kuldīgas pilsētas valdes 1935. gada 10. aprīļa lēmumu, bet apmeklētājiem atklāts 1937. gada 11. aprīlī. Kā tāds tas ir kultūras mantojuma saglabāšanas organizēšanas piemērs 20. gs. 30. gadu otrajā pusē.

Referāts paredz analizēt galvenos ar muzeja veidošanu saistītos jautājumus: tā dibināšanas iniciatorus, personālu, krājuma komplektēšanas un priekšmetu izstādīšanas organizatoriskos principus un tematisko loku, muzeja finansēšanu, kā arī apmeklētāju skaitu un piederību noteiktām sabiedrības grupām.

Izpratnei par kultūras mantojuma saglabāšanas nozīmību 1930. gadu otrajā pusē svarīgs jautājums ir arī par šajā procesā iesaistītajiem cilvēkiem, gan tiem, kas muzeju veidoja un tajā darbojās, gan arī apmeklētājiem. Kuldīgas gadījumā ievērojama loma muzeja izveidošanā ir vairākiem vietējiem skolotājiem: gan latviešiem, gan arī vācbaltiešu izcelsmes. Savukārt saglabājušās apmeklētāju reģistrācijas grāmatas ļauj analizēt muzeja kā pilsētā jauna, publiski pieejama kultūras produkta izmantotāju loku: to skaitu, vecumu, ģeogrāfisko un daļēji arī sociālo piederību.

Savukārt muzeja krājumam izvēlētie priekšmeti sniedz ieskatu muzeja veidotāju priekšstatos par tām kultūras vērtībām, kas tiem ir šķitušas saglabāšanas un eksponēšanas vērtas. Tāpat informatīvi ir paņēmieni un to sistemātiskums (vai tieši otrādi, trūkums), ar kādiem kolekcija tika vākta un kādām tēmām tika pievērsta īpaša uzmanība. Tāpat muzeja darbībai nepieciešamā finansējuma pieejamība un piesaistīšana ir svarīgs faktors tā darbībai.

NADEŽDA PAZUHINA, Dr. art.

Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts

Kultūras mantojuma konceptualizācija Latvijas vecdicībnieku kopienā: no etnogrāfiskajiem apcerējumiem līdz kultūrvēsturiskajai izpētei*

Izpratne par kultūras mantojuma jēdziena saturu 20. un 21. gs. mijā un pēdējās desmitgadēs ir būtiski paplašinājusies salīdzinājumā ar tradicionālo pieeju, kas balstījās vēl 19. gs. priekšstatos par vēsturiski nozīmīgajiem objektiem – “pieminekļiem”, kuru vērtību noteica to mākslinieciskā kvalitāte, saikne ar vēsturisko notikumu vai personību, oriģinalitāte un unikalitāte, kā arī simboliskā vērtība tautas vai valsts vēstures (un nākotnes) kontekstā. Moderna kultūras mantojuma izpratne, kā tā ir formulēta Eiropas Savienības nostādņēs attiecībā uz kultūras mantojuma (<https://culture.ec.europa.eu/cultural-heritage/eu-policy-for-cultural-heritage>), iekļauj ne tikai taksonomisko iedalījumu (materiālais, nemateriālais, digitālais mantojums), bet arī kopienu un sabiedrības sociālo grupu iesaistīšanu kultūras, sociālajās un intelektuālajās praksēs, kas palīdz kopt saudzējošo attieksmi un izpratni pret kultūras mantojumu. ICOMOS Deli deklarācija (2017) par kultūras mantojumu un demokrātiju uzsvēra ētisko principu nozīmīgumu kultūras mantojuma resursu pārvaldīšanā.

Šajā kontekstā būtiski ir apzināties, kā atsevišķu reliģisko kopienu kultūras mantojums – pirmkārt, tā materiālajā, visai sabiedrībai redzamajā (un pieejamajā) formā – tiek apzināts un izprasts pašā kopienā, kas un kā veido attieksmi pret to kopienas ietvaros un ārpus tās. Latvijas vecdicībnieku kopienas pieredze ir svarīgs piemērs tam, kā relatīvi noslēgtajā etnoreliģiskajā kopienā 20. gs. gaitā veidojas izpratne par kultūras mantojuma klāstu, kas iezīmēja šīs kopienas kolektīvo identitāti un saikni ar Latviju.

Īpaši nozīmīga bija šīs kopienas pieredze neatkarīgās Latvijas valsts pastāvēšanas pirmajās dekādēs un pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 1990. gados, kā arī mūsdienās. Sākot ar publikācijām vecdicībnieku žurnālā *Rodnaja Starina* (Rīga, 1927–1933) un tā redaktora Ivana Zavoloko albumiem, kuru tematiskais loks lielākoties bija saistīts ar etnogrāfiju,

turpinot ar vecticībnieku lūgšanu namu un kapsētu fotofiksāciju 20. un 21. gs. mijā un publikācijām vecticībnieku periodiskajos izdevumos un rakstu krājumos, iezīmējas svarīgs ceļš, kas atspoguļo konceptuālās izmaiņas attiecībā uz materiālo artefaktu vērtību kopienas kultūras atmiņā.

Vienlaikus šis ceļš nav tikai iekšējā naratīva veidošana, tā ir pieredze dibināt dialogu ar apkārtējo sabiedrību un valsts institūcijām, kopjot cieņpilnu attieksmi pret kultūras mantojuma daudzveidību Latvijas kultūrainavā. Piedāvātajā referātā tiks iezīmēti galvenie pavērsiena punkti, kas skar vecticībnieku kopienas attieksmi un izpratni par materiālo kultūras mantojumu, kā arī kultūras mantojuma popularizācijas pieredzi, kas vērsta uz plašāko sabiedrību un balstīta uz konstruktīvu sadarbību ar valsts institūcijām.

*Referāts sagatavots LU FSI prioritārā projekta *Kultūras, identitātes, starpkultūru komunikācijas un cilvēksituācijas pētījumi humānisma vērtību, konfliktu un krīžu kontekstā* (Nr. Y5-AZ82-ZF-N-905) ietvarā.

BEĀTE LIELMANE, PhD cand.

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes doktorante

Rīgas priekšpilsētu atjaunošana pēc 1812. gada ugunsgrēka: paraugfasāžu izmantošanas aspekts

Referāta mērķis ir parādīt Rīgas priekšpilsētu atjaunošanu pēc 1812. gada ugunsgrēka caur paraugfasāžu izmantošanu jaunu ēku celtniecībā.

1809. gadā Aleksandrs I izdeva dekrētu, kas noteica, ka visās Krievijas impērijas pilsētās privātmājas jābūvē pēc valsts noteiktiem fasāžu paraugiem. Tādējādi impērijas pilsētās bija jāienāk apgaismības idejām pilsētībūvniecībā, kas izpaudās vienotās klasicisma fasādēs. Paraugfasādes noteica tikai galvenās fasādes veidolu, nenosakot ēkas plānojumu un tās novietojumā gruntsgabalā. Tika izdoti vairāki albumi ar vairāk nekā 200 fasāžu projektiem, kuros bija ne tikai dzīvojamo, bet arī saimniecisko, tirgotavu, darbnīcu, fabriku u. c. ēku projekti.

Tā kā paraugfasāžu izmantošana attiecās tikai uz jaunu ēku būvniecību, pārejai uz paraugfasādēm Rīgā būti bijis jānotiek pakāpeniski. Tomēr 1812. gadā Napoleona Krievijas kampaņas laikā militāru apsvērumu dēļ tika nodedzināta liela daļa Rīgas priekšpilsētu teritorijas. Pēc šī notikuma radās nepieciešamība pēc iespējas ātrāk atjaunot priekšpilsētu apbūvi, un nākamo gadu laikā priekšpilsētās notika aktīva būvniecība. Nodedzināto ēku vietā laikā no 1813. līdz 1819. gadam tika uzbūvētas aptuveni 1000 koka savrupmāju.

Ņemot vērā, ka obligāts bija paraugfasāžu lietojums, Rīgas priekšpilsētās strauji ienāca jaunās arhitektūras formas. Līdztekus tam bija iespēja priekšpilsētas pārplānot, radot regulārāku ielu tīklu.

Fasāžu albumi sniedz priekšstatu par Rīgas priekšpilsētu jauno apbūves veidolu, vienlaikus jāņem vērā, ka, lai gan tas nebija atļauts, ēku būvniecībā varēja rasties atkāpes no albumos iekļautajām fasādēm. Detalizētāku informāciju par izmantoto fasāžu lietojumu ir iespējams iegūt Vidzemes guberņas valdes Būvniecības nodaļas dokumentācijā. Savukārt viens no retajiem materiāliem par priekšpilsētu vizuālo veidolu ir Rīgas fasāžu notinumi no 1823.-1824. gada. Tajos saskatāmas atšķirības starp 1812. gada ugunsgrēka laikā zudušo priekšpilsētu apbūvi, kas ir atjaunota, izmantojot paraugfasādes, un priekšpilsētu teritoriju, kuru ugunsgrēks neskāra.

Diskusijas par pilsētu vēsturisko centru aizsardzību Latvijas PSR 1960. un 1970. gadu mijā

Referātā aplūkotas Latvijas PSR presē (laikrakstos *Literatūra un Māksla, Cīņa*, žurnālā *Māksla*) un speciālajā literatūrā (tematiskajos rakstu krājumos par arhitektūras un pieminekļu aizsardzības problēmām) 1960. gadu otrajā pusē un 1970. gadu pirmajā pusē publicētie raksti par pilsētu vēsturisko centru aizsardzības uzdevumiem un to risināšanas iespējām.

Pilsētu vēsturisko centru tiesiskās aizsardzības sākumu iezīmēja Latvijas PSR bija 1967. gada 20. decembrī pieņemtais Ministru Padomes lēmums, ar kuru tika apstiprināts saraksts 18 Latvijas pilsētām, kuru plānojuma, apbūves un rekonstrukcijas projekti jāsaskaņo ar Latvijas PSR Kultūras ministriju. Turklāt ar atsevišķu Ministru padomes lēmumu 1967. gada 10. oktobrī tika izveidota Rīgas pilsētas viduslaiku daļas valsts aizsardzības zona. Pēc šī lēmuma pieņemšanas presē tika publicēti apmēram 20 raksti, kuru autori bija arhitektu un kultūras mantojuma nozares speciālisti. Šajās publikācijās tika apspriesti jautājumi par Latvijas pilsētu vēsturisko centru apbūves vērtību un tās saglabāšanas iespējām. Diskusija sākās ar rakstu par Kuldīgu *Literatūrā un Mākslā* 1968. gada 24. augustā. Tieši Kuldīgas vecpilsētas apbūve bija saglabājusies tādā apjomā, lai šeit varētu runāt ne tikai par atsevišķu ēku, bet pilsētas kultūrvēsturiskās ainavas saglabāšanos kopumā. Kuldīgai sekoja diskusija par Cēsu un Talsu vēsturiskā centra aizsardzību. Diskusijas gaitā tapušajās publikācijās parādījās jaunas, pirms tam Latvijas arhitektūras mantojuma aizsardzībā nesastaptas atziņas. 1969. gadā arhitekta Rita Zandberga definēja pilsētu vēsturisko centru rekonstrukcijas teorētiskos pamatprincipus, kas paredzēja:

- 1) saglabāt apbūves struktūras īpatnības;
- 2) pasargāt no nevēlamām pārbūvēm ne tikai ēku fasādes, bet arī iekštelpu apdari (interjerus) un saglabāt raksturīgas vēsturiskās būvdetaļas;
- 3) saglabāt vēsturisko pilsētu arhitektūras ainavu: kvartālu struktūru, apbūves augstumu un tās vizuālo koptēlu arī pagalmu līmenī, īpašu uzmanību pievēršot vēsturiskajai koka apbūvei.

Šo tēmu 20. gs. 70. gados turpināja attīstīt arhitekts Gunārs Jansons.

Diskusija parādīja sākotnējo izpratni par pilsētībūvniecības pieminekļu kompleksajām aizsardzības problēmām un iezīmēja konceptuālos to risinājuma variantus. Diemžēl lielākā daļa pilsētu vēsturiskās apbūves saglabāšanas problēmu, kas tika identificētas šajā diskusijā, netika atrisinātas. Tās bija saistītas ar padomju ekonomikas un pilsētībūvniecības parametriem, ko nebija iespējams izmainīt. Tika panākta pilsētu vēsturisko centru aizsardzības zonu noteikšana ar likumu, bet netika izstrādāti kompleksie mazpilsētu centru rekonstrukcijas darbu projekti. Daļēji tika atrisināti jautājumi, kas bija saistīti ar jaunu ēku celtniecību mazpilsētu vēsturiskajos centros, pēc iespējas izvairoties no tipveida projektu izmantošanas. Valsts aizsargājamo republikas nozīmes arhitektūras pieminekļu sarakstā, ko apstiprināja 1983. gadā, tika iekļautas ne tikai atsevišķas ēkas, bet arī pilsētu vēsturiskās apbūves kompleksi.

**82. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2024**

**Profesora Aleksandra Gavriļina
piemiņas konference**

Ceturtdiena, 2024. gada 18. aprīlī, plkst.09.00
Aspazijas bulvārī 5, 510. auditorijā, Rīgā

Programma/Programme

09.00	Konferences atklāšana	
I sekcija: Vēstures avotu pētniecības aktualitātes Vadītājs/Chair: Mārtiņš Mintaus		
09.10–09.30	<i>Valda Kļava, Dr. hist. LU Vēstures un filozofijas fakultāte</i>	Vēsture starp mākslas, dabas un sociālajām zinātnēm: jaunākās atziņas par attēlu kā vēstures avotu
09.30–09.50	<i>Juris Ciganovs, Dr.hist. Latvijas Kara muzejs</i>	Latvijas armijas (1919–1940) karavīra formas tērps un tā atribūtika kā kultūrvēsturisks avots
09.50–10.10	<i>Guntis Vāveris, Mg. hist., Mg. oec. LNA Latvijas Valsts vēstures arhivs</i>	Latvijas Republikas starpkaru posma policijas iestāžu dokumenti Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvā: izpētes iespējas
10.10–10.30	<i>Uldis Vanags, Mg. hist. LNA Latvijas Valsts vēstures arhivs</i>	Latvijas vēstures dokumenti Vatikāna Valsts sekretariāta nodaļas sakariem ar valstīm un starptautiskajām organizācijām vēsturiskajā arhīvā
10.30–10.50	<i>Edgars Engīzers, PhD. cand.</i>	Latviešu vēsturnieku teorētisko uzskatu atspoguļojums Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas un Derīgu grāmatu nodaļas izdevumos
10.50–11.20	Diskusija / Discussion	
11.20–11.50	Kafijas pauze / Coffee break	
II sekcija: Vēstures avotu pētniecības jautājumi Austrumeiropas valstīs Vadītājs/Chair: Andris Šnē		
11.50–12.10	<i>Vytas Jankauskas, Dr. Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania</i>	The legendary part of Lithuanian chronicles and folklore: a search for methodological approaches
12.10–12.30	<i>Tatjana Bogdanoviča, PhD, Institute of Latvian History, University of Latvia</i>	Statistical data in Daugavpils Jesuits reports: peculiarities and research opportunities
12.30–12.50	<i>Aliona Liubaya, University of Warsaw, Poland</i>	The Revision of Tatar estates in 1631: how statistical sources can reveal the history of everyday life

12.50–13.10	<i>Oleksandr Maievsky, Ph.D. Institute of the History of Ukraine</i>	Visual propaganda: German and Soviet posters in Ukraine and Latvia during the Second World War
13.10–13.30	<i>Jānis Taurēns, Dr. hist. LU Vēstures un filozofijas fakultāte</i>	Memuāri un biogrāfijas kā mūsdienu Latvijas politiskās vēstures avots
13.30–13.50	Diskusija / Discussion	
13.50–14.30	Pusdienu pārtraukums / Lunch	
III sekcija: Kultūras mantojuma izpētes avoti un saglabāšanas jautājumi Vadītāja/Chair: Valda Kļava		
14.30–14.50	<i>Juris Urtāns, Dr. hist., Dr. art., Latvijas Kultūras akadēmija</i>	Nogrimušās baznīcas Ludzas novada folklorā
14.50–15.10	<i>Raimonds Cerūzis, Dr. hist., LU Vēstures un filozofijas fakultāte</i>	Baltiešu landesvēra kapa memoriāls: Latvijas 20. gs. vēstures mantojumā nozīmīga, bet sabiedrības vēsturiskajā atmiņā gandrīz zudusi atceres vieta
15.10–15.30	<i>Nadežda Pazušina, Dr. art., LU Filozofijas un socioloģijas institūts</i>	Kultūras mantojuma konceptualizācija Latvijas vecdicībnieku kopienā: no etnogrāfiskajiem apcerējumiem līdz kultūrvēsturiskajai izpētei
15.30–15.50	<i>Rihards Pētersons, Latvijas Mākslas akadēmija</i>	Vēstures avoti par jūrmalniekiem Kārli un Jēkabu Apiņiem
15.50–16.10	Diskusija / Discussion	
16.10–16.30	Kafijas pauze / Coffee break	
16.30–16.50	<i>Beāte Lielmane, PhD cand., LU Vēstures un filozofijas fakultāte</i>	Rīgas priekšpilsētu atjaunošana pēc 1812. gada ugunsgrēka: paraugfasāžu izmantošanas aspekts
16.50–17.10	<i>Kristīne Beķere, Dr. hist., Kuldīgas novada muzejs</i>	Kuldīgas novada muzejs izveidošana un darbība līdz 1944. gadam
17.10–17.30	<i>Mārtiņš Mintauris, Dr. hist., LU Vēstures un filozofijas fakultāte</i>	Ārpus Vecrīgas. Diskusija par pilsētu vēsturisko centru aizsardzību Latvijas PSR 1960. un 1970. gadu mijā
17.30–17.50	<i>Roberts Ķipurs, PhD cand., LU Humanitāro zinātņu fakultāte</i>	Vēstures bakalaura studiju programmas kultūrvēsturiskās vides specializācijas vērtība un Latvijas pieminekļu daudzveidība mūsdienās
17.50–18.00	Diskusija un konferences noslēgums "Profesors Aleksandrs Gavriļins mūsu atmiņās"	